

Soud: Nejvyšší soud
Datum rozhodnutí: 10/25/2005
Spisová značka: 30 Cdo 1454/2005
ECLI: ECLI:CZ:NS:2005:30.CDO.1454.2005.1
Typ rozhodnutí: Usnesení
Heslo:
Dotčené předpisy: § 476 předpisu č. 40/1964Sb.
§ 476a předpisu č. 40/1964Sb.
§ 243b odst. 2 předpisu č. 99/1963Sb.
Kategorie rozhodnutí: C

30 Cdo 1454/2005

U S N E S E N Í

Nejvyšší soud České republiky rozhodl ve věci dědictví po E. V., za účasti:

1) R. C., zastoupeného

advokátem, 2) J. S., 3) J. S., 4) H. S., zastoupené advokátem, vedené u Obvodního soudu pro Prahu 1 pod sp.zn. 37 D 237/2004,

o dovolání R. C. proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne

30. listopadu 2004, č.j. 24 Co 277/2004-66, takto:

Dovolání R. C. se zamítá.

O d ů v o d n ě n í :

Obvodní soud pro Prahu 1 usnesením ze dne 22.6.2004, č.j. 37 D 237/2004-2, zahájil řízení o dědictví po E. V., zemřelé 12.6.2004 (dále též jen „zůstavitelka“). Provedením úkonů v řízení o dědictví pověřil podle ustanovení § 38 o.s.ř. notáře JUDr. R. H.

Usnesením ze dne 17.9.2004, č.j. 37 D 237/2004-56, Obvodní soud pro Prahu 1 rozhodl, že „soud považuje za dědice ze zákona: spolužijící osobu – R. C., a poz. sestru H. S., a bude s nimi nadále jako s dědici jednat“. Vycházel ze závěru, že závěť, kterou zůstavitelka pořídila vlastní rukou a kterou povolala k dědění R. C., J. S. a J. S., „neobsahuje vlastnoručně uvedený den, měsíc a rok, kdy byla podepsána“, a proto „se jedná o neplatný právní úkon“. Současně uzavřel, že „jelikož žádná další závěť nebyla v dědickém řízení zjištěna ... jsou k dědění povoláni dědici ve III. dědické skupině

ze zákona – spolužijící R. C. a poz. sestra H. S.“

K odvolání R. C. a H. S. Městský soud v Praze usnesením ze dne 30.11.2004, č.j. 24 Co 277/2004-66, změnil usnesení soudu prvního stupně a rozhodl, že „s J. S., J. S., a R. C., nebude jednáno jako s dědici

ze závěti ze dne 18.8.2003. Při posouzení sporné závěti zůstavitelky dospěl ke stejnému závěru jako soud prvního stupně. Současně však vycházel ze závěru, že „rozhodnutí soudu o tom, že s R. C. bude jednáno jako se zákonným dědicem (spolužijící osobou), je předčasné a navíc takový

závěr není možné učinit v souvislosti s posouzením dědického práva účastníků podle § 175k odst. 1 o.s.ř., které je závislé

na posouzení čistě právních otázek ... R. C. sice v průběhu řízení uváděl, že se zůstavitelkou žil ve společné domácnosti po dobu 10 let, avšak poz. sestra H. S. jeho postavení zákonného dědice z titulu soužití ve společné domácnosti zpochybňuje ... a protože zjištění, zda R. C. náleží dědické právo z tohoto titulu závisí na zjištění sporných skutečností ... bude nezbytné, aby soud postupoval dle § 175k odst. 2 o.s.ř.“.

Proti tomuto usnesení odvolacího soudu podal R. C. dovolání. Uvádí, že „dovolacím důvodem je nesprávné právní posouzení“ a že „zastává ten právní názor, že nedostatek vlastnoručního uvedení datumu na závěti, byla-li jinak sepsána vlastnoručně, včetně připojení vlastnoručního podpisu, tuto závěť nečiní neplatnou, tím spíše, že datum bylo uvedeno v ověřovací doložce Městské části P.“. Navrhuje, aby dovoláním napadené usnesení odvolacího soudu a tímto usnesením změněné usnesení soudu prvního stupně byly dovolacím soudem zrušeny a aby věc byla vrácena soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací (§ 10a o.s.ř.) po zjištění, že dovolání proti pravomocnému usnesení odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníkem řízení) ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 odst. 1 o.s.ř. a že jde

o usnesení, proti kterému je dovolání přípustné podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. a) o.s.ř., přezkoumal napadené usnesení bez jednání (§ 243a odst. 1 věta první o.s.ř.) a dospěl k závěru, že dovolání není opodstatněné.

Podle ustanovení § 175b věty první o.s.ř. účastníky řízení jsou ti, o nichž lze mít důvodně za to, že jsou zůstavitelovými dědici, a není-li takových osob, stát.

Účastníky řízení o dědictví jsou navrhovatel a ti, které zákon za účastníky označuje (§ 94 odst. 2 o.s.ř.). Zákon účastníky řízení o dědictví označuje v ustanovení

§ 175b o.s.ř.. Účastenství v dědickém řízení v tomto případě odráží hmotné dědické právo a směřuje k tomu, aby byla zjištěna osoba, která skutečně vstoupí do práv a povinností zůstavitele, popřípadě aby bylo zjištěno, že zůstavitel nemá dědice, který by nabyl dědictví, a že proto dědictví musí ve smyslu § 462 obč. zák. připadnout státu.

Podle ustanovení § 175k odst. 1 o.s.ř., jestliže někdo před potvrzením nabytí dědictví tvrdí, že je dědicem a popírá právo jiného dědice, který dědictví neodmítl, vyšetří soud podmínky dědického práva obou a jedná dále s tím, u koho má za to, že je dědicem. Podle ustanovení § 175k odst. 2 věty první o.s.ř., závisí-li však rozhodnutí

o dědickém právu na zjištění sporných skutečností, odkáže soud usnesením po marném pokusu o smír toho z dědiců, jehož dědické právo se jeví jako méně pravděpodobné, aby své právo uplatnil žalobou.

Z ustanovení § 175k odst. 1 o.s.ř. vyplývá, že soud po vyšetření podmínek dědického práva jedná dále s tím, u koho má za to, že je dědicem. Usnesením vydaným podle tohoto ustanovení může být rozhodnuto - jak vyplývá z jeho znění - pouze o tom, s kým (tj. s kterým z dosavadních účastníků řízení, mezi nimiž je spor o dědické právo) bude nadále jednáno jako s osobou, o níž lze mít důvodně za to, že je dědicem, a je-li to potřebné, jaký je dědický titul této osoby (při pozitivním vymezení), popřípadě s kým (tj. s kterým z dosavadních účastníků řízení, mezi nimiž je spor o dědické právo) nadále nebude jednáno, neboť lze mít důvodně za to, že není dědicem

(při negativním vymezení). Tímto usnesením se totiž řeší (vyšetřují) podmínky dědického práva pro účely průběhu řízení a má význam jen pro vymezení účastníků řízení o dědictví;

na jeho základě soud v dědickém řízení považuje za účastníka řízení ve smyslu ustanovení § 175b, věty první o.s.ř. tu osobu, o níž bylo pravomocně rozhodnuto, že s ní bude dále jednáno, popřípadě přestane považovat za účastníka řízení toho, o němž bylo pravomocně rozhodnuto, že s ním nadále nebude jednáno.

Vydání usnesení podle ustanovení § 175k odst. 1 o.s.ř. je na místě tehdy, jsou-li skutková tvrzení účastníků o rozhodných okolnostech shodná a závisí-li rozhodnutí

o dědickém právu pouze na právním posouzení věci. Není-li tomu tak, má soud (soudní komisař) vzhledem k tomu, že v „nesporném“ dědickém řízení nemá z procesního hlediska možnost objasňovat sporné skutečnosti, postupovat způsobem stanoveným v ustanovení § 175k odst. 2 o.s.ř.. Toto ustanovení soudu (soudnímu komisaři) ukládá, aby se pokusil uvedený spor o dědické právo vyřešit dohodou, tj. aby vyvinul úsilí směřující k tomu, že se rozhodné skutečnosti mezi účastníky uplatňujícími rozporná dědická práva „stanou nespornými“. Nepodaří-li se soudu (soudnímu komisaři) uvedený spor vyřešit dohodou a skutečnosti rozhodné pro posouzení dědického práva zůstanou

i po pokusu o odstranění sporu mezi účastníky sporné, vydá soud usnesení, kterým odkáže toho z účastníků, jehož dědické právo se jeví jako méně pravděpodobné, aby své právo uplatnil žalobou.

I když usnesení vydané podle ustanovení § 175k odst. 1 o.s.ř. nepředstavuje - jak vyplývá z výše uvedeného - konečné řešení dědického práva; o něm může být rozhodnuto jen v usnesení o dědictví (§ 175q o.s.ř.), a má proto své opodstatnění jen při nezměněném skutkovém základu věci; vyjdou-li dodatečně najevo nové skutečnosti, rozhodné pro posouzení dědického práva (a tím i pro okruh účastníků dědického řízení), ztrácí usnesení své právní účinky, je usnesením ve věci samé, neboť je jím, byť v omezeném rozsahu, rozhodováno o předmětu, pro který se dědické řízení vede.

Vzhledem k tomu, že v posuzovaném případě - jak vyplývá z obsahu spisu - vznikl v průběhu řízení mezi účastníky spor o dědické právo záviselý pouze

na právním posouzení věci (mezi účastníky je sporné zda to, že v holografní závěti zůstavitelky nebyl její vlastní rukou uveden den, měsíc a rok, kdy byla závěť podepsána, činí závěť neplatnou), bylo správné, když soud prvního stupně i odvolací soud přistoupily k vydání usnesení podle ustanovení § 175k odst. 1 o.s.ř..

Podle ustanovení § 476 odst. 1 obč. zák. zůstavitel může závěť buď napsat vlastní rukou, nebo ji zřídit v jiné písemné formě za účasti svědků nebo ve formě notářského zápisu.

Podle ustanovení § 476 odst. 2 obč. zák. v každé závěti musí být uveden den, měsíc a rok, kdy byla podepsána, jinak je neplatná.

Podle ustanovení § 476a obč. zák. vlastnoruční závěť musí být vlastní rukou napsána a podepsána, jinak je neplatná.

Závěť je projev vůle, kterým zůstavitel činí pro případ své smrti pořízení o svém majetku; podstatnou obsahovou náležitostí tohoto projevu vůle je ustanovení dědice (dědiců) k celému majetku zůstavitele nebo k jeho poměrné části, popřípadě k jednotlivé věci nebo jiné hodnotě,

anebo nařízení jiného způsobu naložení se zanechaným majetkem (zřízení nadace).

Jednou ze způsobilých forem, v jaké může být závěť pořízena, je závěť napsaná vlastní rukou zůstavitele (závěť holografní). Takováto závěť - má-li být platným právním úkonem - musí obsahovat obsahové náležitosti závěti napsané vlastní rukou zůstavitele a jeho vlastnoruční podpis.

K náležitostem, které musí pod sankcí neplatnosti každá (tedy i holografní) závěť obsahovat, patří též uvedení dne, měsíce a roku, kdy byla podepsána.

Pro posouzení, zda v holografní závěti musí být den, měsíc a rok, kdy byla podepsána, uveden vlastní rukou zůstavitele nebo zda postačuje, aby tyto údaje byly

v této závěti uvedeny i jinak, je v první řadě podstatné, že tato náležitost závěti je uvedena v druhém odstavci ustanovení § 476 obč. zák. Z tohoto zařazení vyplývá, že požadavek, že "v každé závěti musí být uveden den, měsíc a rok, kdy byla podepsána, jinak je neplatná", se vztahuje k ustanovení § 476 odst. 1 obč. zák., v němž jsou vypočteny všechny formy, v nichž závěť může být zůstavitelem pořízena. Požadavek uvedený v ustanovení § 476 odst. 2 obč. zák. tedy znamená, že den, měsíc a rok, kdy byla závěť podepsána, platí (srov. slova "V každé závěti..") jak u závěti napsané vlastní rukou zůstavitele, tak i u závěti zřízené v jiné písemné formě za účasti svědků nebo

u závěti zřízené ve formě notářského zápisu.

Ustanovení § 476 odst. 2 obč. zák. se nezmiňuje o tom, jak musí být v závěti den, měsíc a rok, kdy byla podepsána, uveden. Odpověď na tuto otázku je proto třeba hledat v ustanoveních, která upravují způsob pořízení jednotlivých zákonných forem závěti. Tak, jako je zřejmé, že u závěti zřízené ve formě notářského zápisu musí být den, měsíc a rok, kdy byla podepsána, uveden v notářském zápisu a že u závěti zřízené v jiné písemné formě (allografní závěti) se svědky musí být uveden v textu závěti napsaném zůstavitelem, popřípadě pisatelem, je podle názoru dovolacího soudu nepochybné, že

u holografní závěti musí být všechny náležitosti (celý text) závěti napsány vlastní rukou zůstavitele. V případě, že by datum (den, měsíc a rok), kdy byla závěť podepsána, byl

v závěti uveden někým jiným než zůstavitelem, není možné hovořit o tom, že by závěť byla zůstavitelem napsána jeho vlastní rukou; holografní závěť, která nebyla napsána vlastní rukou zůstavitele je - jak se uvádí v ustanovení § 476a obč. zák. - neplatná (srov. usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 17.11.1998, sp.zn. 21 Cdo 586/98, uveřejněné

ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 44, ročník 1999).

V posuzovaném případě bylo zjištěno, že v holografní závěti zůstavitelky nebyl její vlastní rukou uveden den, měsíc a rok, kdy byla závěť podepsána; listina v tomto směru obsahuje pouze ověření Úřadu městské části P. ze dne 18.8.2003, podle kterého zůstavitelka listinu vlastnoručně podepsala. Závěr odvolacího soudu o tom, že tato závěť je neplatným právním úkonem, je za tohoto skutkového stavu věci správný.

Protože usnesení odvolacího soudu je z hlediska uplatněného dovolacího důvodu správné, a protože nebylo zjištěno (ani dovolatelem tvrzeno), že by usnesení odvolacího soudu byl postižen vadou uvedenou v ustanovení § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3 o.s.ř. nebo jinou vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, Nejvyšší soud České

republiky dovolání R. C. podle ustanovení § 243b odst. 2 části věty před středníkem o.s.ř. zamítl.

Proti tomuto rozhodnutí není přípustný opravný prostředek.

V Brně dne 25. října 2005

JUDr. Roman Fiala, v.r.

předseda senátu